

สรุปพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ที่ควรทราบเบื้องต้น

โดย

ศูนย์ข้อมูลก๊าชเรือนกระจก

องค์การบริหารจัดการก๊าชเรือนกระจก (องค์การมหาชน)

ในปัจจุบันที่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ รับรู้ และเข้าถึงได้โดยง่าย ไม่ว่าจะเป็นการรับรู้ได้ด้วยตนเอง หรือรับรู้จากผู้อื่น ที่ส่งข้อมูลต่อๆ กันมา ซึ่งหนึ่งในข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้น ก็จะมีเรื่องราวที่เกี่ยวกับความไม่โปร่งใส หรือการทุจริตภายในหน่วยงานภาครัฐ รวมอยู่ด้วย จากข่าวสารที่เกิดขึ้น หลายคนอาจเกิดความสงสัยว่า ทำไมถึงมีการตรวจสอบรายละเอียดเหล่านั้นได้ และทราบได้อย่างไรว่ามีความไม่โปร่งใส หรือการทุจริตเกิดขึ้น

จากข้อสงสัยดังกล่าวข้างต้น หลายคนอาจจะยังไม่ทราบว่า การที่สามารถเข้าไปตรวจสอบ หรือตรวจดูข้อมูลเหล่านั้นของหน่วยงานภาครัฐได้ เกิดจากการที่มี “พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540” นั่นเอง ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นพระราชบัญญัติที่กำหนดให้ประชาชนมีสิทธิได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ หรือการดำเนินงานต่างๆ ของรัฐได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น ซึ่งถือเป็นกฎหมายฉบับแรกที่ทำให้การรับรองสิทธิการได้รับรู้ (Right to Know) ของประชาชน

หลายคนอาจจะยังสงสัยว่า “พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540” คืออะไร มีเนื้อหาสาระสำคัญ และมีรายละเอียดต่างๆ อย่างไรบ้าง ในที่นี้เราจะนำเสนอรายละเอียดเหล่านั้น ซึ่งเนื้อหาที่นำเสนอ ไม่ได้นำรายละเอียดทั้งหมดของ “พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540” มานำเสนอ แต่เป็นการนำรายละเอียดเบื้องต้นที่ประชาชนทั่วไปควรรู้ มาอธิบายให้รับทราบ

☞ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 คืออะไร

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 เป็นกฎหมายที่รองรับ "สิทธิได้รับรู้" ของประชาชนที่เกี่ยวกับการดำเนินการของรัฐ โดยประชาชนไม่จำเป็นต้องมีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารนั้น เมื่อประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารแล้วจะนำไปใช้ประโยชน์เพื่อปกป้องประโยชน์ของตนเอง ปกป้องประโยชน์สาธารณะ และเพื่อการมีส่วนร่วมในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

☞ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มีหลักการและแนวคิดอย่างไร

1. ให้ประชาชนมีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานต่าง ๆ ของรัฐ
2. รับรองสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการ
3. “เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น” โดยรัฐไม่ต้องเปิดเผยข้อมูลเฉพาะที่มีกฎหมายกำหนดเท่านั้น

➤ นิยามของคำศัพท์ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

ข้อมูลข่าวสาร หมายถึง สิ่งที่สื่อความหมายให้รู้เรื่องราวข้อเท็จจริง ข้อมูลหรือสิ่งใดๆ โดยสภาพของสิ่งนั้นเอง หรือโดยผ่านวิธีการใดๆ เช่น เอกสาร ภาพ แผนที่ การบันทึกภาพหรือเสียง การบันทึกโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

ข้อมูลข่าวสารของราชการ หมายถึง ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ หรือควบคุมดูแลโดยหน่วยงานของรัฐ

หน่วยงานของรัฐ หมายถึง ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ ส่วนราชการสังกัดรัฐสภา ศาลเฉพาะในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดี องค์กรควบคุมการประกอบวิชาชีพ หน่วยงานอิสระของรัฐ และหน่วยงานอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล หมายถึง ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล เช่น การศึกษา ฐานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม ประวัติการทำงาน หรือสิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวผู้นั้นได้ เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ แผ่นบันทึกลักษณะเสียงของคนหรือรูปถ่าย และให้หมายรวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย

➤ ประชาชนมีสิทธิอะไรบ้างตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

1. สิทธิรับรู้และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการ

- การตรวจค้นได้จากราชกิจจานุเบกษา สำหรับข้อมูลข่าวสารที่ต้องเปิดเผยโดยวิธีการลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษามาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

มาตรา 7 หน่วยงานของรัฐต้องส่งข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างน้อยดังต่อไปนี้ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา

- (1) โครงสร้างและการจัดองค์กรในการดำเนินงาน
- (2) สรุปอำนาจหน้าที่ที่สำคัญและวิธีการดำเนินงาน
- (3) สถานที่ติดต่อเพื่อขอรับข้อมูลข่าวสารหรือคำแนะนำในการติดต่อกับหน่วยงานของรัฐ
- (4) กฎ มติคณะรัฐมนตรี ข้อบังคับ คำสั่ง หนังสือเวียน ระเบียบ แบบแผน นโยบายหรือการตีความ ทั้งนี้เฉพาะที่จัดให้มีขึ้นโดยมีสภาพอย่างกฎ เพื่อให้มีผลเป็นการทั่วไปต่อเอกชนที่เกี่ยวข้อง
- (5) ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด

ข้อมูลข่าวสารใดที่ได้มีการจัดพิมพ์เพื่อให้เผยแพร่หลายตามจำนวนพอสมควรและ ถ้ามีการลงพิมพ์ ในราชกิจจานุเบกษาโดยอ้างอิงถึงสิ่งพิมพ์นั้นก็ให้ถือว่าเป็นการปฏิบัติตามบทบัญญัติวรรคหนึ่งแล้ว

ให้หน่วยงานของรัฐรวบรวมและจัดให้มีข้อมูลข่าวสารตามวรรคหนึ่งไว้เผยแพร่เพื่อขายหรือจำหน่ายแจก ณ ที่ทำการของหน่วยงานของรัฐแห่งนั้นตามที่เห็นสมควร

- การใช้สิทธิเข้าตรวจดูได้ด้วยตนเอง ณ สถานที่ที่หน่วยงานกำหนดและจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารนั้นไว้สำหรับข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

มาตรา 9 ภายใต้บังคับมาตรา 14 และมาตรา 15 หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างน้อยดังต่อไปนี้ไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

(1) ผลการพิจารณาหรือคำวินิจฉัยที่มีผลโดยตรงต่อเอกชน รวมทั้งความเห็นแย้งและคำสั่งที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาวินิจฉัยดังกล่าว

- (2) นโยบายหรือการตีความที่ไม่เข้าข่ายต้องลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษามาตรา 7 (4)

- (3) แผนงาน โครงการ และงบประมาณรายจ่ายประจำปีของปีที่กำลังดำเนินการ
- (4) คู่มือหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของเอกชน
- (5) สิ่งพิมพ์ที่ได้มีการอ้างอิงถึงมาตรา 7 วรรคสอง
- (6) สัญญาสัมปทาน สัญญาที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอนหรือสัญญาาร่วมทุนกับเอกชนในการจัดทำบริการสาธารณะ
- (7) มติคณะรัฐมนตรี หรือมติคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยกฎหมาย หรือมติคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ ให้ระบุรายชื่อรายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการพิจารณาไว้ด้วย
- (8) ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด

ข้อมูลข่าวสารที่ได้จัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ตามวรรคหนึ่ง ถ้ามีส่วนที่ต้องห้ามมิให้เปิดเผยตามมาตรา 14 หรือมาตรา 15 อยู่ด้วย ให้ลบหรือตัดตอนหรือทำโดยประการอื่นใดที่ไม่เป็นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนนั้น

บุคคลไม่ว่าจะมีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องหรือไม่ก็ตาม ย่อมมีสิทธิเข้าตรวจดู ขอสำเนาหรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสารตามวรรคหนึ่งได้ ในกรณีที่สมควรหน่วยงานของรัฐโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ จะวางหลักเกณฑ์เรียกค่าธรรมเนียมในการนั้นก็ได้อีก ในการนี้ให้คำนึงถึงการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยประกอบด้วย ทั้งนี้ เว้นแต่จะมีกฎหมายเฉพาะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

คนต่างด้าวจะมีสิทธิตามมาตรานี้เพียงใดให้เป็นไปตามที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

- การไปใช้สิทธิขอข้อมูลโดยการยื่นคำขอต่อหน่วยงานของรัฐ ที่จัดเก็บหรือครอบครองดูแลข้อมูลข่าวสารที่ต้องการขออนุญาตนั้น สำหรับข้อมูลข่าวสารของราชการปกติทั่วไป (ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540)

มาตรา 11 นอกจากข้อมูลข่าวสารของราชการที่ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาแล้ว หรือที่จัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้แล้ว หรือที่มีการจัดให้ประชาชนได้ค้นคว้าตามมาตรา 26 แล้ว ถ้าบุคคลใดขอข้อมูลข่าวสารอื่นใดของราชการและคำขอของผู้นั้นระบุข้อมูลข่าวสารที่ต้องการในลักษณะที่อาจเข้าใจได้ตามควร ให้หน่วยงานของรัฐผู้รับผิดชอบจัดหาข้อมูลข่าวสารนั้นให้แก่ผู้ขอภายในเวลาอันสมควร เว้นแต่ผู้นั้นขอจำนวนมากหรือบ่อยครั้งโดยไม่มีเหตุอันควร

ข้อมูลข่าวสารของราชการใดมีสภาพที่อาจบอบสลายง่าย หน่วยงานของรัฐจะขอขยายเวลาในการจัดหาให้หรือจะ จัดทำสำเนาให้ในสภาพที่พร้อมจะให้ก็ได้ มิใช่เป็นการต้องไปจัดทำ วิเคราะห์ จำแนก รวบรวม หรือจัดให้มีขึ้นใหม่ เว้นแต่เป็นการแปรสภาพเป็นเอกสารจากข้อมูลข่าวสารที่บันทึกไว้ในระบบการบันทึกภาพหรือเสียง ระบบคอมพิวเตอร์ หรือระบบอื่นใด ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการกำหนด แต่ถ้าหน่วยงานของรัฐเห็นว่าการดำเนินการนั้นมีค่าใช้จ่ายผลประโยชน์ทางการค้า และเป็นเรื่องจำเป็นเพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพสำหรับผู้นั้น หรือเป็นเรื่องที่จะเป็นประโยชน์แก่สาธารณะ หน่วยงานของรัฐบาลจะจัดหาข้อมูลข่าวสารนั้นให้ก็ได้

บทบัญญัติวรรคสามไม่เป็นการห้ามหน่วยงานของรัฐที่จะจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการใดขึ้นใหม่ให้แก่ผู้ร้องขอหากเป็นการสอดคล้องด้วยอำนาจหน้าที่ตามปกติของหน่วยงานของรัฐนั้นอยู่แล้ว

ให้นำความในมาตรา 9 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ มาใช้บังคับแก่การจัดหาข้อมูลข่าวสารให้ตามมาตรานี้ โดยอนุโลม

- การใช้บริการศึกษาค้นคว้า ณ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ สำหรับข้อมูลข่าวสารที่เป็น “เอกสารประวัติศาสตร์” (ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540)

มาตรา 26 ข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐไม่ประสงค์จะเก็บรักษาหรือมีอายุครบกำหนดตามวรรค สองนับแต่วันที่เสร็จสิ้นการจัดให้มีข้อมูลข่าวสารนั้น ให้หน่วยงานของรัฐส่งมอบให้แก่หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากรหรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาเพื่อคัดเลือกไว้ให้ประชาชนได้ศึกษาค้นคว้า

กำหนดเวลาต้องส่งข้อมูลข่าวสารของราชการตามวรรคหนึ่งให้แยกตามประเภท ดังนี้

- (1) ข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา 14 เมื่อครบเจ็ดสิบห้าปี
- (2) ข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา 15 เมื่อครบยี่สิบปี กำหนดเวลาตามวรรคสอง อาจขยายออกไปได้ในกรณีดังต่อไปนี้
- (3) หน่วยงานของรัฐยังจำเป็นต้องเก็บรักษาข้อมูลข่าวสารของราชการไว้เองเพื่อประโยชน์ในการใช้สอยโดยต้อง จัดเก็บและจัดให้ประชาชนได้ศึกษาค้นคว้าตามที่ตกลงกับหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร
- (4) หน่วยงานของรัฐเห็นว่า ข้อมูลข่าวสารของราชการนั้น ยังไม่ควรเปิดเผยโดยมีคำสั่งขยายเวลากำกับไว้เป็นการเฉพาะราย คำสั่งการขยายเวลานั้น ให้กำหนดระยะเวลาไว้ด้วย แต่จะกำหนดเกินคราวละห้าปีไม่ได้

การตรวจสอบหรือทบทวนมิให้มีการขยายระยะเวลาไม่เปิดเผยจนเกินความจำเป็นให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

บทบัญญัติตามมาตรานี้มิให้ใช้บังคับข้อมูลข่าวสารของราชการตามที่คณะรัฐมนตรีหรือกระเปียบกำหนดให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องทำลายหรืออาจทำลายได้โดยไม่ต้องเก็บรักษา

2. สิทธิร้องเรียน

- การร้องเรียนตามมาตรา 13 หากผู้ใดเห็นว่าหน่วยงานของรัฐ
  - 1) ไม่ส่งข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 7 และมาตรา 23 (3) ไปลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา
  - 2) ไม่จัดข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนเข้าตรวจดู ตามมาตรา 9
  - 3) ปฏิบัติงานล่าช้าในการพิจารณาให้ข้อมูลข่าวสารหรือเพิกเฉย
  - 4) ผ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้
  - 5) ผ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี
- การร้องเรียนตามมาตรา 33 กรณีหน่วยงานของรัฐปฏิเสธว่าไม่มีข้อมูลข่าวสารที่มีคำขอ นั้นแต่ผู้ขอไม่เชื่อว่าเป็นความจริง
  - 1) หากประชาชนเห็นว่าหน่วยงานของรัฐไม่ปฏิบัติตามมาตรา 13 ไม่ว่าตนเองจะได้รับผลกระทบหรือไม่ก็ตาม สามารถร้องเรียนต่อ คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้
  - 2) การร้องเรียนให้ทำเป็นหนังสือถึงประธานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการหรือผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล เขตดุสิต กทม. 10300 ในหนังสือร้องเรียนควรแจ้งหมายเลขโทรศัพท์ติดต่อกลับเพื่อการประสานงานไว้ด้วย
  - 3) การร้องเรียนไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมใด ๆ ทั้งสิ้น

3. สิทธิอุทธรณ์

- สิทธิอุทธรณ์ตามมาตรา 18 จากกรณีที่
  - 1) หน่วยงานของรัฐปฏิเสธไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามที่ขอตรวจสอบหรือขอสำเนาหรือสำเนาพร้อมคำรับรองความถูกต้อง
  - 2) หน่วยงานของรัฐไม่รับฟังคำคัดค้านโดยจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามคำขอ
- สิทธิอุทธรณ์ตามมาตรา 25 กรณีหน่วยงานของรัฐปฏิเสธไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล
  - 1) ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการด้วยเหตุดังกล่าว
  - 2) การอุทธรณ์ให้ทำเป็นหนังสือถึงประธานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการโดยแนบสำเนาหลักฐานไปด้วย
  - 3) ส่งหนังสือไปที่ประธานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล เขตดุสิต กทม. 10300
  - 4) การอุทธรณ์ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมใด ๆ ทั้งสิ้น
- 4. สิทธิคัดค้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ได้เสียของตน
  - ประชาชนมีสิทธิคัดค้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่อาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของตน โดยทำหนังสือถึงเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบภายในเวลา 15 วัน นับแต่วันได้รับแจ้ง
  - กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐมีคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้าน ประชาชนมีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยภายใน 15 วัน นับตั้งแต่วันได้รับคำสั่ง

➡ ข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐไม่ต้องเปิดเผยมีอะไรบ้าง

ข้อมูลข่าวสารของราชการโดยหลักแล้วต้องเปิดเผยให้ประชาชนได้รับรู้ อย่างไรก็ตามข้อมูลข่าวสารของราชการบางลักษณะอาจไม่สมควรเปิดเผย พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 จึงได้กำหนดประเภทของข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในข่ายหรือข้อยกเว้นที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถมีคำสั่งมิให้เปิดเผยได้ ดังนี้

1. ข้อมูลข่าวสารที่ห้ามมิให้เปิดเผย

ข้อมูลข่าวสารที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ พระราชบัญญัติกำหนดว่าจะเปิดเผยมิได้ นั้นหมายถึงว่าถ้ามีข้อมูลข่าวสารที่มีข่ายลักษณะตามข้อนี้ หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องไม่เปิดเผย ไม่มีข้อยกเว้นให้ไปพิจารณาใช้ดุลพินิจขังน้ำหนกทั้งสิ้น ทั้งนี้ เป็นไปตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 กล่าวคือ

มาตรา 14 ข้อมูลข่าวสารของราชการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์จะเปิดเผยไม่ได้

2. ข้อมูลข่าวสารที่อาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผย

เพื่อให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีหน้าที่ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ได้มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในการพิจารณาว่า ข้อมูลข่าวสารใดเป็นข้อมูลข่าวสารที่อาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผย หรือสมควรสงวนไว้ยังมีให้เปิดเผย รวมทั้งประชาชนผู้ใช้สิทธิตามกฎหมายก็ได้ทราบถึงแนวทางหรือหลักเกณฑ์ดังกล่าวด้วย พระราชบัญญัติจึงมีข้อกำหนดตามมาตรา 15 กล่าวคือ

มาตรา 15 ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยก็ได้ โดยคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกัน

- (1) การเปิดเผยจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือความมั่นคงในทาง เศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ
- (2) การเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่ อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ไม่ว่าจะเกี่ยวกับ การฟ้องคดี การป้องกัน การปราบปราม การทดสอบ การตรวจสอบ หรือการรู้แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารหรือไม่ก็ตาม
- (3) ความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการเรื่องหนึ่งเรื่องใดแต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงรายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการทำความเห็นหรือคำแนะนำภายในดังกล่าว
- (4) การเปิดเผยจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด
- (5) รายงานการแพทย์หรือข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลซึ่งการเปิดเผยจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร
- (6) ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผย หรือข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ให้มาโดยไม่ประสงค์ให้ทางราชการนำไป เปิดเผยต่อผู้อื่น
- (7) กรณีอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

คำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการจะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดก็ได้แต่ต้องระบุไว้ด้วยว่าที่เปิดเผยไม่ได้เพราะ เป็นข้อมูลข่าวสารประเภทใดและเพราะเหตุใดและให้ถือว่ากรณีคำสั่งเปิดเผย ข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นดุลพินิจ โดยเฉพาะของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามลำดับสายการบังคับบัญชาแต่ผู้ขออาจอุทธรณ์ ต่อ คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้

➤ ข้อมูลข่าวสารของราชการมีประโยชน์ต่อประชาชนอย่างไร

ประโยชน์ต่อตนเองโดยตรง ประชาชนจะได้รับประโยชน์ทั้งต่อตนเอง และครอบครัว ดังนี้

- ได้รับความคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล คือ บุคคลมีสิทธิได้รับข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง และขอแก้ไขข้อมูลของตนเองให้ถูกต้อง หน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลต่อผู้อื่นได้ก็ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากบุคคลเจ้าของข้อมูล นอกจากนี้หน่วยงานของรัฐต้องจัดระบบรักษาความปลอดภัยเพื่อป้องกันการใช้ข้อมูลที่ไม่เหมาะสมหรือเป็นผลร้ายแก่บุคคลเจ้าของข้อมูล
- ได้รับความคุ้มครองในข้อมูลข่าวสารของราชการ เช่น บุคคลมีสิทธิคัดค้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการที่อาจกระทบประโยชน์ได้เสียของตนได้ บุคคลมีสิทธิขอข้อมูลข่าวสารของราชการที่จำเป็นเพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพของตนเอง เป็นต้น

ประโยชน์ต่อส่วนรวมโดยอ้อม นอกจากพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 จะมีประโยชน์ต่อบุคคลแต่ละคนโดยตรงแล้ว ยังมีประโยชน์ต่อส่วนรวม หรือต่อสาธารณะด้วย เช่น

- เป็นการสร้างความโปร่งใสในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐ เพราะประชาชนสามารถขอตรวจสอบได้
- เป็นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง
- เป็นการพัฒนาระบบประชาธิปไตย

ตัวอย่างศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ (เว็บไซต์) ของหน่วยงานภาครัฐ

- ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ ของสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี <http://www.oic.go.th/infocenter/002/>

- ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ ของสำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม <http://www.oic.go.th/INFOCENTER15/1552>

- ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ ขององค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน)

<http://www.oic.go.th/INFOCENTER6/616/>

The screenshot shows the Thai Information Center website. The header includes the logo and the text "ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ของราชการ" and "องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก". There is a search bar and a "ค้นหา" button. Below the header, there are navigation links: "เกี่ยวกับศูนย์ข้อมูลข่าวสาร", "สำหรับหน่วยงานราชการ", "สำหรับประชาชน", "เยี่ยมชมศูนย์ข้อมูลข่าวสารอื่นๆ", and "เมนูอื่น". The main content area is titled "ข่าวประชาสัมพันธ์" and features three news items:

- พิธีลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ "การพัฒนาศักยภาพและการเสริมสร้างความรู้ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ"**
วันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2560
วันที่ 11 กรกฎาคม 2560 องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) โดย ศูนย์วิชาการนานาชาติด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change International Technical and Training Center: CITC) เข้าร่วมพิธีลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ "การพัฒนาศักยภาพและการเสริมสร้างความรู้ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ" ร่วมกับ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ณ ห้องประชุม 401 ชั้น 4 สผ. [เชื่อมโยง](#) ...
- การประชุม "ASEAN Working Group On Climate Change (AWGCC) ครั้งที่ 8"**
วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2560
เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2560 ดร. จักกนิษฐ์ คลานะรักษ์ ผู้อำนวยการศูนย์ CITC และผู้อำนวยการศูนย์ CITC ได้เข้าร่วมการประชุม "ASEAN Working Group on Climate Change (AWGCC) ครั้งที่ 8" ณ กรุงย่างกุ้ง ประเทศพม่า โดยมี ASEAN Secretariat เป็นประธานการประชุม และหน่วยงาน focal point จากกลุ่มประเทศอาเซียน เข้าร่วมการประชุมดังกล่าว [เชื่อมโยง](#) ...
- การประชุมวิชาการคณะทำงานอาเซียนด้านป่าชุมชน**
วันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2560
เชียงใหม่: ระหว่างวันที่ 12-14 มิถุนายนที่ผ่านมา กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกรมป่าไม้เป็นเจ้าภาพการประชุมวิชาการคณะทำงานอาเซียนด้านป่าชุมชน ครั้งที่ 7 (The 7th

จากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้น เป็นเพียงรายละเอียดหลักๆ เบื้องต้นที่สำคัญของ “พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540” ที่ประชาชน รวมถึงหน่วยงานของราชการต่างๆ ควรเรียนรู้ และศึกษาให้เข้าใจ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อตัวเองและยังสามารถนำไปแนะนำผู้อื่นได้อีกด้วย

แหล่งข้อมูล และเอกสารอ้างอิง

- พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540
- คู่มือสิทธิประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
- <http://www.oic.go.th>